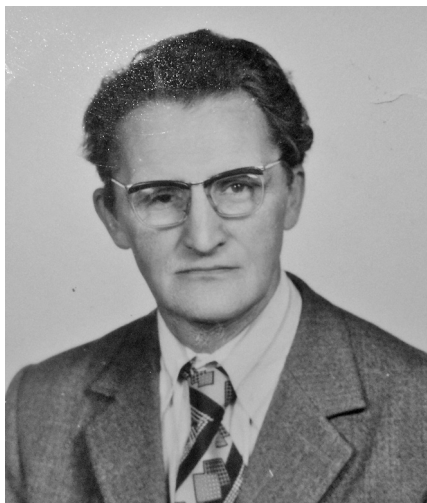

100 éve született Csada Imre

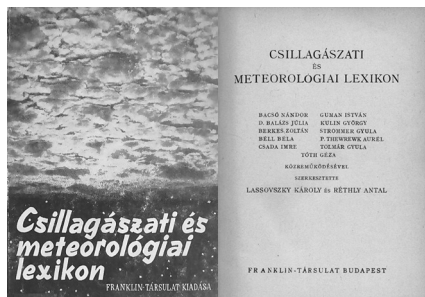
A XX. századi magyar csillagászat egyik jeles képviselője, Csada Imre Károly 1916. november 20-án született Abádszalókon. Apja elismert fizikatanár volt, s ez nyilván közrejátszott abban, hogy Csada Imre érdeklődése korán a fizika és a csillagászat felé fordult. Középiskolai tanulmányait Sárospatakon a Református Gimnáziumban kezdte, de az érettségi vizsgát (1937) már a mátyásföldi Corvin Mátyás Reálgimnáziumban tette le. 1937 és 1942 között a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen tanult, majd 1943-ban a Budapesti m. kir. Középiskolai Tanárképzőintézetben szerzett középiskolai tanári oklevelet. Még ugyanebben az évben doktorált is.

Már egyetemi hallgatóként gyakornok volt az egyetem csillagászati intézetében, majd 1942–1943-ban ugyanitt tanársegédként alkalmazták. 1943 decemberétől 9 hónapon át a kolozsvári m. királyi Ferenc József Tudományegyetem Általános és Fizikai Földrajzi Intézetének munkatársa volt, majd 1944 őszétől 1986-os nyugdíjba vonulásáig a svábhegyi csillagdában dolgozott. Bár ez utóbbi intézmény neve az idők során többször is változott, Csada Imre és a csillagdát ekkoriban évtizedekig igazgató Detre László személye egyfajta állandóságot biztosított a legtekintélyesebb hazai csillagászati kutatóintézetben, amely jelenleg már több mint fél évszázada a Magyar Tudományos Akadémia felügyelete alá tartozik.

Csada Imre egész pályája során az égitestek mágnesességével kapcsolatos elméleti kutatásokat végzett. Az ilyen munkáknak az a sajátos nehézsége, hogy mágneses mező jelenlétében az égitestekre addig többnyire jellemző gömbszimmetria elromlik, ami elbonyolít mindenfajta modellszámítást. Amikor Csada Imre kezdő kutatóként belevágott e témakörhöz tartozó vizsgálataiba, a magnetohidrodinamika tudománya éppen

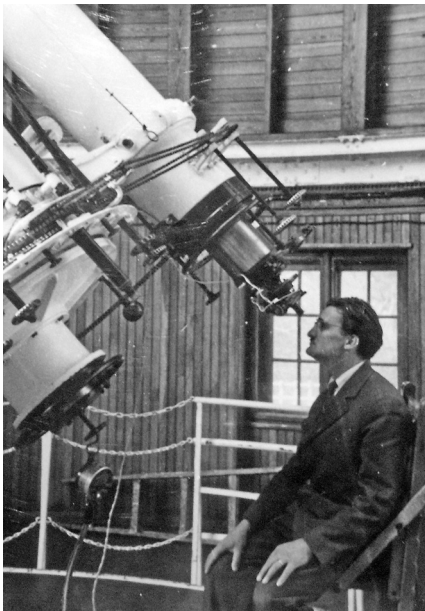
Dr. Csada Imre (1916–1992)

Csada Imre neve a Csillagászati és meteorológiai lexikon szerzői között

csak megszületett. A következő évtizedekben viszont az is kiderült, hogy mennyire fontos e tudományos diszciplína szerepe az Univerzum jelenségeinek vizsgálatában.

A csillagok mágneses viselkedésének vizsgálataiból kiindulva Csada Imre hamar eljutott a Nap mágneses jelenségeinek modellezéséhez. Egész tudományos munkásságát az motiválta, hogy minél jobban megértse

Csada Imre a szabadsághegyi 60 cm-es teleszkóppal

a Nap mágneses mezejének létrejöttét és a csillagunkban uralkodó mágneses mező szerkezetét, a Napban kialakuló dinamo működését.

Nem volt igazán termékeny szerző, összesen 21 tudományos közleménye jelent meg. Manapság szokatlan módon valamennyi cikkénél ő az egyedüli szerző, ami jól mutatja visszahúzó természetét is. Eleinte a Svábhegyi Csillagvizsgáló kiadványában publikált: 6 közleménye jelent meg a Mitteilungen sorozatban, később a napfizikusok szakfolyóiratában (Solar Physics) közölt 5 cikket, továbbá 3 fontos tanulmányt publikált a Nemzetközi Csillagászati Unió által rendezett szimpóziumok kiadványaiban is.

Szakmai elismertsége nyilván közrejátszott abban, hogy 1966–1967-ben tanulmányúton hosszabb időt tölthetett az

Amerikai Egyesült Államokban, a coloradoi egyetemen (Joint Institute for Laboratory Astrophysics). Mivel ekkoriban a szovjet kutatókkal kialakított kapcsolat volt természetes, a Szovjetunió két fontos napfizikai kutatóhelyén (Pulkovó, Irkutszk) is végzett kutatásokat.

A fizikai tudomány kandidátusa fokozatot 1956-ban szerezte meg, hat évvel később pedig a fizikai tudomány doktora lett. Tudományos főmunkatársi besorolásban később a Csillagvizsgáló Intézet elméleti csoportjának vezetője lett. Rövid ideig a tudományos utánpótlás nevelésében is részt vett: az 1950-es évek végén a Szegedi Tudományegyetem külső előadója volt.

Bár tudományos kutatásai során egyetlen szűk szakterületre koncentrált, ismeretei a csillagászat egészére kiterjedtek, és munkásságának első évtizedében ezen ismeretek továbbadásában is tevékenyen részt vett. Közreműködött a Lassovszky Károly és Réthly Antal szerkesztésében megjelent Csillagászati és meteorológiai lexikon szócikkeinek megírásában. Tudománynépszerűsítő cikkei jelentek meg az 1947-es, az 1952-es, az 1953-as, az 1954-es és az 1955-ös Csillagászati évkönyvben, az 1954-re szóló évkönyv táblázatainak összeállításában is közreműködött.

Ott volt a Magyar Csillagászati Egyesület 1946. november 11-i alakuló közgyűlésén is, és az egyesület életében is szerepet vállalt, amikor elvállalta a Nap Szakosztály vezetését.

A TIT-előadók számára segédanyagot állított össze A Föld mint óra címmel. Egy másik kiadványban egyszerű eszközökkel végezhető megfigyelési gyakorlatokat ismertetett a csillagászat iránt érdeklődők számára.

Születésének centenáriumán ezzel a megemlékezéssel idézzük fel alakját és tevékenységét.

Szabados László